אור זרוע לצדיק — בי"ת רבתי ובי"ת זעירא

בי"ת רבתי ובי"ת זעירא

וסוד הזוגות

בי"ת רבתי דבראשית וזעירתא דהב הב במשלי. כי הוראת הבי"ת היפך האל"ף והוא על הזיווג והרכבת ב' דברים שהוא היפך האחדות במספרו. וכן שימושו מורים על ההרכבה כמו בי"ת התוך במקום או בזמן. וזהו בדבר המורכב יפול התוכיות וכן דבר הנכנס תוכן צריך שיהיה מורכב. כי האחדות הפשוט והוא שאינו מורכב אינו נתפס במקום כאשר אמרנו לפני זה ולא בזמן שהוא למעלה מן הזמן כי הזמן גם הוא מורכב מחלקים ורגעים ואין לו שייכות לאחד הפשוט וכמו שידוע ופשוט ליודעים. וכן בי"ת הכלי היא מורה על ההרכבה כי המורכב צריך לכלי אבל האחד הפשוט אין צריך לכלים כי אם יש בו צורך לאיזה דבר הרי אינו אחד. וכן בי"ת הסבה כי מי שהוא אחד אין לו סבה כי אילו היה לו סבה לא היה אחד. וכן מובן למשכיל כל הוראות הבי"ת נמשכים מזה היסוד שהנחת הבי"ת על ההרכבה והיפך האחדות. ותחלת ההרכבה הוא בשנים כי כל שהוא מורכב מכחות שנים הוא מורכב. ולכן באה תמונת הבי"ת סגור משלש רוחות ופתוח ברוח רביעי וביארו ז"ל במדרש שהוא תמונת העולם שצד צפון פתוח:

וביאור זה כי התחלת ההרכבה הוא בבריאת העולם כי מתחלה היה הוא ושמו אחד והיתה אחדותו הפשוטה מתפשטת עד אין קץ וסוף וכשעלה ברצונו הפשוט לגלות מלכותו ולבראות יצורים הנה אם היו הנבראים גם הם אחדים פשוטים לא היו נבראים אלא בוראים והם והוא אחד כי האחד לא יתרבה כי אם יתרבה אינו אחד אלא יותר על אחד ולכן היתה תחלת הבריאה לבראת מורכבים.

וזהו ענין מה שאמרו חז"ל שהתחלת הבריאה בבי"ת שבבי"ת נברא העולם ופייס לאל"ף שמתן תורה מתחיל בו באנכי. וזה כמו שאמרנו כי בריאת העולם בבי"ת שהוא כח ההרכבה. אבל מתן תורה שזכרנו למעלה לפני זה שהוא לגלות יחודו יתברך האמיתי שאי אפשר אלא על ידי מעשה ומצות התורה לכן פותחת באל"ף שזהו תכלית ויסוד מתן תורה. ואמנם זהו בתכלית התורה וצורך נתינתה לכן פתח באל"ף אבל עצם התורה מאחר שכבר הוא נבראת אם כן אי אפשר שתהיה אלא מורכבת ולא כח אחדות פשוט.

ולכן יסד המסדר הגדה אחד מי יודע כו' אלקינו כו' שהוא האחד האמיתי. שנים מי יודע כו' שני לוחות כו' כי אמנם התורה היא בריאה והשתלשלות הראשונה מכחו יתברך והוא המורכב הראשון שאינו מורכב אלא משנים רצה לומר כח המאציל וכח הנאצל רצה לומר כח הנברא עצמו במה שהוא מכח הבורא בו. וזהו יסוד הרכבת הברואים ובלתי הרכבת האחד הפשוט שהוא בהכרח אינו נברא ואילו היה נברא היה בו בעצם גם כן כח הבורא ולא היה אחד שהרי בזה הכח הוא נבדל מן הבוראו בכח שבוראו ברא לו והוא לא ברא לבוראו שאילו לא היה נבדל בכח הזה היו אחד ולא היו שנים נברא ובורא. וזה הוא בתורה הקדושה שהיא הבריאה הראשונה כמו שאמרו ז"ל שקדמה לעולם ובה נסתכל הקב"ה וברא העולם ואורה שאצולה מכסא הכבוד. וכל אשר תתרבנה ההשתלשלות מאצולים ונאצלים תתרבה ההרכבה ולכן תפס המסדר הגדה שנים כו' רק שני לוחות:

ואמנם בכלל כח ההרכבה וכל ברואי העולם אינו רק שנים והוא הבי"ת שבו נברא העולם שהוא יסוד ההרכבה. וכמו שאמרו ז"ל בבא בתרא כל מעשה בראשית זכר ונקבה נבראו. וביאור זה כח המשפיע וכח הנשפע שהוא כח המאציל ונאצל ומרכיב ומורכב. והם שני כחות ההרכבה הכללית שאמרנו שבכל יצורי העולם מכיון שהוא נוצר ואינו מעצמו אבל יש לו כח היוצרו שהוא כח המשפיע:

ובזה תבין קריאת שם אב בלשון הקודש שהאל"ף מורה על יחודו ואחר כך נעשה ממנו בי"ת המורכב כי אין אב אלא שם המצטרף לפי שיש לו בן וא"כ חזר והאציל מכחו עוד בריאה אחרת שהוא הבן ונעשו שתים, והבן תחלתו בי"ת שהוא התחלת כח ההרכבה נגלה בו כבן שהוא הנרכב ונאצל מן האב. ולכן אמרו בריש פרק בן סורר ומורה בן ולא הראוי לקרותו אב:

ביאור זה כי בכל יצורי העולם יש שני כוחות אלו שהם כח המרכיב וכח הנרכב. כי לולי זה לא היה אלא מורכב אחד הנרכב מאחד הפשוט כי מאחד פשוט לא יצא אלא מורכב אחד כאשר אמרנו, וכדי שירבו המורכבים צריך שיהיה במורכב ההוא עוד כח להרכיב מורכב אחר וכן האחר אחר עד אין קץ ועל ידי זה מתרבים המורכבים. ולכן כשנתגלית העולם שהיא כח ההרכבה ניתן כח ההרכבה במורכבים גם כן ולכן הוא מתפשט כח ההרכבה עד אין קץ שהרי כל מורכב הרי נרכב על ידי כח זה ויש לו גם כן כח ההרכבה עד אין קץ:

ולכן אמרו יותר ממה שעגל רוצה לינק פרה כו', וכן אמרו דרכו של מי לחזור אחר מי דרכו של איש לחזור כו', וכן אמרו דרכו דגומל חסדים דרדף בתר דלים. והיינו כי כח המרכיב ומשפיע רודף אחר כח המושפע להשפיע לו ולהרכיבו בעבור כח המרכיב שנוגע בו. אבל אין המורכב רודף אחר המרכיבו לפי שמורכב הוא פחות במעלה מן המרכיב והעלה מן העלול. וכבר אמר החכם למה נמצאו החכמים בבתי העשירים ולא להיפך מפני שהחכם ידע מעלת העשיר אבל העשיר לא ידע מעלת החכמה והדברים עמוקים למבין.

ולכן הבן שנקרא על שם כח ההרכבה במה שהוא מורכב שבזה הכר שהוא מורכב או תחלתו ועקרו הבי"ת רצה לומר כח ההרכבה. מה שאין כן כח המרכיב יש לקרותו כאמור לפי שבא אל המורכב הנה תחלתו אל"ף שהוא כח המרכיב שהוא אחד שגם האחד הפשוט יכול להיות מרכיב וסופו בי"ת כח המורכב. ולכן מיד שראוי להיקרא אב שניתן בו כח המרכיב שוב יצא מכלל בן שהוא מורה על המורכב לבדו שאין בו כח המרכיב. ולכן אמרו אין קורין אבות אלא לשלשה שיש מרכיב כללי ומרכיב פרטי ואין מרכיבים כללים אלא שלשה. ובזה יבואר מה שאמרו שביקש דוד המלך ע"ה להיות נמנה עם האבות ואין כאן מקומו להאריך. ולכן אמרו אבא מזכה ברא ובכמה מקומות זכות אבות ולא ברא מזכה אבא. כאשר אמרנו כי כח המרכיב רודף למורכב ולא המורכב למרכיב:

ואמרו דשבת אמרה לכל יש בן זוג כו' כנסת ישראל יהיה בן זוגך. ביאורו כאשר אמרנו כי לכל מורכב ונברא יש גם כן כח מרכיב בהכרח ושבו הוא משתוקק ורודף להרכיב ולהשפיע. ולפי ששבת הוא מנוחה ובטול הפעולות אם כן אין לו מורכב להרכיב ולזה אמרה לכל יש בן זוג שהוא כח הרכבה כמו שאמרנו למעלה ולי אין בן זוג והשיב כנסת ישראל יהיה בן זוגך כי הם מקבלים השפעה מיום השבת כמו שאיתא בזוהר דברכאן דכולה ביה וכן בשאר מקומות:

ובזה מתבאר תמונת הבי"ת ב המורה על כח ההרכבה שלשה קוין משלשה צדדין העליון המרכיב והאמצעי המורכב והתחתון כח המרכיב של המורכב. כאשר אמרנו כי כל מורכב חוזר להיות מרכיב כאשר אמרנו שבזה עיקר השתלמות כח ההרכבה בעולם כי לולי כן לא היה אלא מורכב אחד ולא היה משתלם כח ההרכבה וכמו שבארנו.

ואמנם מה שצד רביעי פתוח. הוא כי על ידי סתימת צד הרביעי היה מורה חזרת כח ההרכבה למרכיב הראשון ויהיה חוזר חלילה על דרך החיות רצוא ושוב הידוע ליודעים. וזה הוא חזרה לכח היחוד העליון שהוא בחינת ממלא כל עלמין רצה לומר היחוד האמיתי שיתגלה לעתיד על מילואו ושלימותו והוא מתגלה על ידי מעשה התורה והמצות

אשר נוסדו על כך לגלות היחוד האמיתי בבחינת ממלא כל עלמין. אבל בריאת העולם שהיתה על ידי כח הצמצום שנתצמצם כח יחודו יתברך ונתעלם מן העין ונראה כח ההרכבה ופירוד מן היחוד האמיתי ובבחינת סובב כל עלמין. וזהו יסוד בריאת העולם כולו להיות מקום לברואים השונים ולכחות שונות ולכח הרע ולתורה ועבודה וכידוע ליודעים. לכן הבי"ת שהוא כח ההרכבה שבו נברא העולם להיות המורכב מורכב ולא להיות חוזר ומתייחד ויהיה הכל אחד באין היכר מורכב ומרכיב [וכמו שהוא במ"ם סתומה וכמו שיתבאר במקומו] לכן צד הרביעי פתוח.

וזהו שאמרו רז"ל כתמונת העולם שגם בעולם צד צפון פתוח. רומז למה שאמרנו כי צד החזרה שיהא הכל חוזר אל היחוד העליון והוא צד צפון רצה לומר שצפון וסתום. כי בצפון הוא הקור וכל קרירות הוא העדר החיות שבו תלוי כח ההרכבה כולם כי במתים חפשי וכל כח החיות תלוי בחום כי כשיעדר החום מן הלב ימות הבעל חי והיסודות מים עפר קרים לכן טבעם נוטה למטה אבל אש רוח שטבעם חמה נוטים למעלה למקורן. ולכן צד צפון פתוח שאין בו כח ההרכבה להיות חוזר על ידו למקורו מפני כח הקרירות שבו שנוטה למטה. רצה לומר כח היחוד ששם השם יתברך בבריאת העולם שיהיה על ידי כן נעלם אמיתית היחוד ונסתר מעיני בני אדם:

וזהו שאמר מצפון תפתח הרעה רצה לומר מזה הצד הפתוח ואינו חוזר למקורו להיות כח היחוד האמיתי מתגלה שאז היה העדר הרע כמו שיהיה לעתיד מזה תפתח הרעה. וכן אומר מצפון זהב יאתה כידוע דברי כת הקודמין על משנת הזהב קונה את הכסף כי הזהב הוא בחינת דינים קדושים [וביאור זה אין כאן מקומו כי הדברים ארוכים]. וזהו גם כן מה שאמרו הרוצה להעשיר יצפין והדברים ארוכים:

ולכן אמרו ז"ל במדרש שאמר הקב"ה מי שיאמר שהוא אלוה יבוא ויסתום צד צפונית. כי האלוה אי אפשר אלא אחד פשוט כמו שהוכיחו הפילוסופים במופתים נאמנים ואם יבוא ויסתום צד צפונית שהיא התגלות כח אחדות הפשוט הוא האלוה והדברים עמוקים. וכן הברת הבי"ת שהוא מן השפתים גם הוא מסכים לזה לפי שהשפתים הם ראשית כלי הדבור הנראה לנו מחמשת כלי הדבור שבפה. ולפי שהדבור הוא ראשית כח ההרכבה כי המחשבה הוא א' ולכן יכול לחשוב כמה אלפים רבבות מחשבות ברגע אחת מה שאין כן בדבור שלכן נאמר בדבר ד' שמים נעשו. ואמרו ז"ל בעשרה מאמרות נברא העולם רצה לומר בעשרה הרכבות כי המאמר ודבור הוא כח ההרכבה והשפתים הם ראשית כח ההרכבה וכן הבי"ת ראש ההרכבה. ולכן פתח מעשה בראשית בראשית רצה לומר בי"ת הוא הראשית מבריאת שמים וארץ רצה לומר כח הבי"ת שיהיה כח הזיווג והרכבה. ולכן בי"ת רבתי להורות על זה שהוא העיקר ויסוד כל הבריאה כולה כאשר אמרנו:

ובזה נבין ענין הזוגות [בפרק ערבי פסחים] ואינו אלא בענייני העולם אבל במעשה המצות אמרו כוס של ברכה אינו מצטרף לרעה. והוא כאשר אמרנו כי יסוד העולם במה שהוא נברא להעלים יחודו ושיהיה נמצא כח הרע בעולם הוא על ידי זיווג וההרכבה ונמצא יסוד חלק רע בעולם הוא על ידי כח השניות והזוגות שנתגלה בעולם כאשר אמרנו לכן כח הרע מצוי למי שעושה זוגות ולפי שתכלית המצות הוא להיפך לגלות כח היחוד האמיתי בעולם כאשר אמרנו לכן כוס של ברכה אינו מצטרף. ולכן בזוגות בענייני העולם המותרים משליט כח הרע כל שכן באיסורין לכן אמרו עבר ושנה הותרה לו:

וביאור זה כי חלק הרע איננו בריאה בעצם וכמו שנאמר מפי עליון [רצה לומר מכח ההרכבה שהוא בדבור פה כמו שכתבתי לעיל] לא תצא הרעות רק הם ממילא על ידי שנעלם כח היחוד ונתגלה כח ההרכבה וכל מורכב הוא חסר הרי ניתן מקום לחסרון ורע בעולם. ולפי שהוא בא ונגלה גם כן על ידי כח ההרכבה על כל פנים לכן יש לו גם כן כח מרכוב רצה לומר כח המשתוקק וחפץ להשפיע לזולתו כמו שכתבתי לעיל ולכן נאמר ובא אליך מלך וגו' ובנה עליה מצודים וגו' ואמרו ז"ל שגיהנם צועקת הב הב ונאמר רשעים תרדף רעה ואמרו ז"ל דרדיף בתריה שרא דעניותא וכן טובי שהם רודפים להשפיע מרעתם לזולתם בכח המרכיב ומשפיע שלהם. ולפי שאינם בעצם הבריאה לכן אין להם בת זוג בעצם רק במקרה והוא לעושי הרע ולרשעים תרדף רעה להשפיע להם מרעתה לעשיית הרע עצמה היא גם כן רק במקרה וכמו שאיתא הבא לטמא רק פותחין לו ולא מסייעין כדין הזיווג העצמי שיש לו כח מרכיב ומשפיע המסייעו מה שאין כן בזה אינו זיווג גמור ורק פותחין לו. וכמו שכתב הרמב"ם בטעם כופין אותו עד שיאמר רוצה אני כי עצם הנפש אינה חפיצה כלל בעבירה עיין שם. ונמצא העבירה רק מקרית ולכן התשובה מועלת לפי שהדבר שאינו בעצם אלא במקרה יכול להתבטל שהמקרה אינה קבועה בעצם. ולכן אין הרעה לעושי רעה זיווג עצמי להם רק מקרי. ולכן אמרו ז"ל הבטחה לרעה חוזר אבל לטובה אין חוזר:

ואמנם העובר ושונה עשה הזיווג במעשה העבירה עצמה ובזה כבר הזמין מקום לכח הרע ביותר כאשר אמרנו לכן הותרה לו. ואמרו ז"ל הותרה סלקא דעתך אלא נעשית לו כהיתר רצה לומר שנתחזק כח ההרכבה של הרע בו על ידי ההרכבה שנעשה אצלו. שכח עבירה ראשונה הולידה והרכיבה כח המעשה השני' עד שנעשה כהיתר רצה לומר כאילו הוא בו בעצם כדבר היתר ולא במקרה:

ולכן אמרו ז"ל דאין מעניש על המחשבה אלא בעבר ושנה. וזה כי כבר אמרנו כי כח ההרכבה אינו אלא בדבור אבל המחשבה היא באחד ולכן אין כח הרע הנצמח על ידי ההרכבה מגיע להמחשבה שהוא הפכו. ולכן אין מאמר זה סותר למאמר הרהורי עבירה קשה מעבירה כי איכות החטא עצום מאוד שמכניס כח הרע שהוא תולדות ההרכבה למקום המחשבה שהוא האחדות אבל מכל מקום אין נענש על זה כי הרע אינו אלא זיווג מקריי לעושה הרע אי אפשר לו לחול במקרה אלא במי שהוא ממינו ולא במחשבה שאינה ממינו שהכח המחשביי אינו מורכב. אבל מי שעבר ושנה כבר נעשה כח הרע לו זיווג עצמיי כמו שאמרנו לכן יחול גם על המחשבה. כי ידוע כי הזיווג העצמיי הוא גם בהפכים כמו שהוא בזיווג האיש ואשה ההפכים בטבעם כמו שכתבו חכמי התולדה. מה שאין כן זיווג המקריי אינו אלא בדומים כמו שהוא אהבת האוהבים רק במה שהם דומים והדברים עמוקים וכתבים:

וזהו ענין צעקת הגיהנם הב הב כדי להשפיע מחלק רעתה כאשר אמרנו והב כמו אב המורה על ההרכבה וכח המרכיב כאשר אמרנו. כי הב הוא לשון הכנה כמו הבי המטפחת וזה צריך בכח ההרכבה והזיווג וכמ"ש ביהודא ותמר. ולכן אותיותיה ה"א בי"ת כי גם הה"א מובה ההרכבה כמו שאמרו ז"ל בית הלל אומרים נברא העולם הזה שהיא כללית הרכבה ובי"ת הוא יסוד הזיווג וההרכב כמו שאמרנו. ולכן בהב ראשונה הבי"ת זעירתא כאשר אמרנו כי אין זיווגם חזק לפי שאינו בעצם אלא במקרה מה שאין כן בהב השניה כאשר אמרנו כי מי שעבר ושנה אז שב זיווגו להיות בעצם והדברים עמוקים למבין:

והנה אות הבי"ת כפולה, בדגש ורפה, והיינו כי יש הרכבה חזקה והרכבה רפויה והנה הרכבת כלל הבריאה חזקה ולכן בי"ת בראשית דגושה. אבל בי"ת הב הב רפויה לפי שהרכבת הרע רפויה לפי שאינה הרכבה נבראת בעצם כמו שאמרנו. ונקראת בי"ת מלשון בית כי הבית הוא יסוד כח ההרכבה אשר לכל מורכב יש בית ומקום המכילו. מה שאין כן אחד הפשוט הוא למעלה מן המקום כמו שאמרנו למעלה. ולכן אמר השם יתברך איזה בית אשר תבנו לי. וכן מורה בית על כלל כח ההרכבה כאדם הבונה בית שלכן משלו חז"ל במדרש כלל בנין העולם כמלך הבונה בית. ואמרו ז"ל ר' יוסי קרא לאשתו [שהוא הזיווג והרכבה פרטית] בית לפי שבנין הבית הוא מורכב שכח המרכיב במורכב לעולם [כענין אבא מזכה ברא שזכרנו לעיל] שהוא דר בו. והאל"ף נקראת כן לשון אאלפך חכמה שמזה נצמח יסוד היחוד על לימוד חכמת התורה כאשר זכרנו לעיל שלזה הוא תכלית התורה לגלות היחוד.

(סליק מכתי"ק)